Tarihi Bir Dönüm Noktası ve Geleceğe Sahip Çıkma İradesi

Yazar: Dr. Ahmet Kerim Gültekin
ahmetkerim78@gmail.com

Bu yazı Alevi Ansiklopedisi Blog sayfasında yayımlanmıştır.
Yayımlanma Tarihi: 12.06.2024
İndirilme Tarihi: 05.11.2026
Yazının Orijinal Dili: Türkçe
ISSN: 3055-9928
ISIL URI: /isil/DE-4607
Alevi Ansiklopedisi, Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı kapsamında ISIL: DE-4607 koduyla kayıtlıdır.

Özet

Alevi Encyclopedia, Alevilerin yüzyıllardır süren fiziksel ve epistemik şiddet ve asimilasyon çabalarına karşı, inanç ve kültürlerini kendi dilleriyle koruma iradesidir. Proje, Alevilik bilgisini dış manipülasyonlardan arınmış şekilde yeni nesillere aktarmayı hedefleyen tarihi bir dönüm noktasıdır.

Etiketler: -

Alevi toplumu, yüzyıllardır süregelen baskı ve şiddetle mücadele eden bir inanç topluluğudur. Fiziksel olduğu kadar tarih boyu epistemik şiddetin de hedefi olan Aleviler, çok çeşitli zulümlere maruz kalmış, inanç ve kültürlerini asimilasyona karşı koruma mücadelesi de vermişlerdir. İşte tam da bu noktada, **Alevi Encyclopedia** çalışması tarihi bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet Sarmalında Aleviler ve Bilginin Tahakkümü

Anadolu'daki ilk İslam devletlerinden günümüze kadar Alevi inancı açıkça reddedilmiş ve sürekli baskı altına alınmıştır. Aleviler, bir yandan zorla dönüştürülmek istenirken, diğer yandan sürekli ve yoğun bir şiddet politikasıyla karşı karşıya kalmışlardır. 19. yüzyılın sonlarından 1937-38 Dersim katliamına kadar süregelen baskılar, 1960'lı yıllardan itibaren farklı içerikler ve biçimler kazanarak devam etmiş ve yine Alevi katliamlarıyla sonuçlanmıştır.

Alevilerin inançlarını yaşadıkları coğrafyalardan pogromlarla sökülüp atılması, büyük kentlere ya da yurt dışına göçe zorlanmaları, inanç mekanlarına ve mülklerine el konulması, arşivlerinin gasp edilmesi ve yazılı kaynaklarının deforme edilmesi, zorunlu

din dersleriyle Alevi çocuklarının asimilasyona tabi tutulması gibi birçok hafıza silme işlemi, mevcut baskıların sadece bir yönüdür.

1993 Sivas katliamı, 1995 İstanbul-Gazi ve -Ümraniye katliamları ve Dersim'in zorla boşaltılması (1994), Alevi toplumunu beklenmedik bir "Alevi Uyanışı"na sürüklemiş ve Aleviler hızla hem Batı Avrupa hem de Türkiye genelinde örgütlenmiştir. Alevi ibadet mekanları olarak *Cemevleri* ve akabinde şekillenen federasyonlar ve vakıflar, bu örgütlenme ağlarının omurgasıdır. Türkiye'deki *Cemevleri*, Avrupa'daki Alevi diasporasının da desteğini alarak, karşılıklı tecrübe aktarımıyla birbirini beslemiş ve güçlü bir Alevi toplumsallığının görünürlüğüne, uluslararası siyasette Alevilerin aktörleşmesine kapı aralamıştır.

Bu sürecin en önemli çıktıları, AB-Türkiye ilişkilerinde pekâlâ gözlemlenebilir. 1999 yılında Avrupa Birliği'ne tam üyelik için aday olarak kabul edilen Türkiye, 2005 yılında katılım müzakerelerine başlamıştır. Bu süreçte, Alevi toplumu, tanınma ve demokratik hak taleplerini dile getirebilecek güçlü bir siyasi platform kazanmıştır. Avrupa ve Türkiye'deki Alevi kurumları, Türkiye'deki gayrı-resmi etnik ve dini azınlıkların yaşam koşullarının iyileştirmesini hedefleyen politikaların desteklenmesinde önemli roller oynamış ve artan uluslararası siyasi ve akademik ilgiyi de üzerine çekmiştir.

Alevi Ansiklopedisi'nin Gerekliliği

Alevi toplumu, demokratik hak talepleri mücadelesinde engellenme, susturulma, zorla baskılanma ve kovuşturma gibi engellerle karşılaşırken, bugün AKP eliyle sürdürülen sistematik bir dönüştürme ve manipülasyon politikalarıyla da yüzleşmektedir. Özellikle "açılımlar" sürecinde çeşitli üniversitelerde kurulan "Alevilik-Bektaşilik Araştırma Merkezleri" aracılığıyla bilinçli ve sistematik bir bilgi erozyonu hedeflenmektedir. AKP'nin çerçevesini çizdiği "İslamcılaştırılmış bir Alevilik" inşasının ciddi biçimde hedeflendiği gözlemlenmektedir. Son olarak, Kültür Bakanlığı bünyesinde kurulan "Alevi-Bektaşi Kültür ve Cemevi Başkanlığı" merkeziyle beraber *Cemevleri* ve diğer Alevi kurumları hedef alınarak sosyal-kültürel faaliyetlere de müdahale edilmek istenmektedir.

Siyasi tansiyonu yüksek bu süreçte, son on yılda Türkiye ve Avrupa'da "Alevi akademileri" bünyesinde hayata geçirilen çeşitli girişimler, çözüm arayışları olarak da değerlendirilebilir. Uluslararası akademik camiada **Alevilik Çalışmaları (Alevism Studies)** sahasının doğmasıyla, Alevi akademisyenler başta olmak üzere Alevilik üzerine çalışan ciddi bir uluslararası akademisyenler kuşağı da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu birikimin, bilimsel yöntem ve araçlarla, günün ihtiyaçları ve geleceğin

öngörülen beklentileri bağlamında Alevilik hakkında temel bir başvuru kaynağı hazırlamaları günümüz için önemli bir ihtiyaçtır.

Alevi Encyclopedia, Alevi toplumunun kendi tarihine, inancına, kültürüne ve hafızasına kendi diliyle ve duygularıyla sahip çıkma iradesi olarak anlaşılmalıdır ve bu yönüyle çok değerlidir. Devletlerin ve dışsal aktörlerin Alevilik hafızasına ve bilgisine yönelik manipülasyon, yok etme ve zorla dönüştürme girişimlerine karşı güçlü bir içeriden-bilgi üretimi girişimidir. Dünyada da azınlık ve yerli toplulukların yüzyıllardır maruz kaldıkları kolonyal ve dışarıdan yaklaşımlara karşı, araştırma ve araştırmacılarla olan ilişkilerini "kendi kaderlerini tayin etme ve araştırma yönetişimine dahil olma" yoluyla yeniden şekillendirmektedir. Bu yaklaşım, bilgi-politikalarının sömürgecilikten arındırılmasıyla ilgili tartışmaları derinden etkilemiştir. Alevilerin kendi kültürlerini yine kendi kavramları, anlam ve duygu dünyaları içerisinden tanımlaması ve gelecek nesillere aktarması, bu anlamıyla tarihi önemde bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Alevi Ansiklopedisi, bu anlamda, Alevi toplumunun elinden ve dilinden süzülerek derlenmiş tarihsel ve güncel bilgilerin, çağın ve toplumun ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmiş işlevsel bir bilgi-aktarımı platformu olmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, Alevilik üzerinde farklı ajandaları ve planları olan dışsal aktörlerin manipülasyonlarına karşı da güçlü bir epistemolojik öz-bilgi kaynağıdır. Alevilik tarihi, sosyolojisi, antropolojisi, folkloru, coğrafyası, teolojisi, siyaseti ve diğer temel boyutlarıyla Alevilik gerçekliğini dünden bugüne, 21. yüzyıla ve ötesine taşımayı hedefleyen Alevi Ansiklopedisi, Alevi toplumuyla birlikte nefes alıp verecek uzun soluklu bir çalışma da olacaktır. Yeni kuşaklarla birlikte büyüme, yeni bilgilere kapı aralama imkânı da sunmaktadır.

Alevi Ansiklopedisi girişimi, ayrıca, yıllık çalıştaylar, konferanslar, seminerler gibi kamusal etkinliklerle akademik-entelektüel çabalarını Alevi kamuoyu ve akademi dünyasıyla paylaşarak güçlendirmeyi de hedeflemektedir. Alevi toplumu içinde barındırdığı çok-dilli ve çok-kültürlü yapıyı gözeten, Alevilik yelpazesini bütün boyutlarıyla resmetmeyi hedefleyen ve bugüne kadar yok sayılmış Alevi topluluklarını önceleyen bir bilgi platformu olarak da değerlendirilebilir.

Aleviliği tarihsel ve toplumsal bir kültürel çıktı olarak ele alan bu girişim, Aleviliğin insanlık kültürü içerisindeki özgün konumunu anlamak, Alevilik hakkında bilgi edinmek isteyen herkesin, özellikle Avrupa diasporasındaki genç kuşakların, başvurabileceği çok dilli bir bilgi kaynağı olmayı hedeflemektedir. Bu meyanda, sadece akademisyenlerce tarafından hazırlanan makalelerden değil, Alevi toplumunun ileri gelenlerinden, dinsel önderlerinden ve entelektüelleri tarafından kaydedilmiş birinci elden eserleri ve

verileri de içeren zengin bir etnografik kaynak olma iddiası da taşımaktadır.